

कृषि उन्नती योजनेतर्गत (KY), कृषि विस्तार उप अभियानंतर्गत, राज्याच्या कृषि विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सुधारणांकरिता सहाय्य (आत्मा) योजना सन २०२६-२७ मध्ये राबविण्यासाठी प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण-२०२६/प्र.क्र.४९/३-अ, (ई-१६३५८९२)

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२

दिनांक : ११ मे, २०२६

वाचा -

- १) राज्य प्रकल्प मंजूरी समितीचे (SLSC) बैठक दिनांक १० मार्च २०२६ रोजी वार्षिक कृति आराखडा (AAP) मंजूरी सन २०२६-२७ इतिवृत्त दि. ११/०३/२०२६
- २) केंद्र शासनाचे पत्र क्र. ०३/१४/२०२६-KY (E- १८६५५७) दिनांक: २२/०४/२०२६.
- ३) संचालक (आत्मा), यांचे पत्र जा.क्र.कृ आ/आत्मा/वाकृआ/प्रशा.मा/२६-२७/४१०/२०२६, दिनांक: २४.०४.२०२६

प्रस्तावना -

केंद्र पुरस्कृत कृषि उन्नती योजनेतर्गत (KY), कृषि विस्तार उप अभियान राबविण्यात येत आहे. सदर उप अभियानात राज्याच्या कृषि विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सुधारणांकरिता सहाय्य (आत्मा) ही योजना केंद्र व राज्य शासनाच्या ६०:४० अर्थसहाय्याच्या प्रमाणात राबविण्यात येते. मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली दि.१०.०३.२०२६ रोजीच्या राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या (SLSC) बैठकीत सदर योजना सन २०२६-२७ मध्ये राबविण्यासाठी एकूण रु. १७०.०० कोटी रकमेचा राज्य कृषि विस्तार कृति आराखड्यास (SEWP) मान्यता प्राप्त झाली आहे. तसेच केंद्र शासनाच्या दि.२२.०४.२०२६ रोजीच्या पत्रान्वये सदर योजनेतर्गत केंद्र व राज्य हिस्सा मिळून रु.१७० कोटी (रु. १०२.००+रु.६८.००) एवढ्या रकमेच्या वार्षिक कृती आराखड्यास मंजूरी दिली आहे. त्यानुसार कृषि आयुक्तालयाने उपरोक्त संदर्भाधीन दि.२४.०४.२०२६ रोजीच्या पत्रान्वये योजनेच्या वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता मिळण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या मान्यतेस्तव सादर केला आहे.

त्यानुसार, या शासन निर्णयान्वये सदर योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी कृषि आयुक्तालयाने सादर केलेल्या कृती आराखड्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे -

शासन निर्णय :

१. सन २०२६-२७ मध्ये केंद्र पुरस्कृत कृषि उन्नती योजनेतर्गत (KY), कृषि विस्तार उप अभियानंतर्गत, राज्याच्या कृषि विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सुधारणांकरिता सहाय्य (आत्मा) या योजनेच्या अंमलबजावणीस प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.
२. सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना राज्य शासनाच्या तसेच केंद्र शासनाच्या सर्व प्रचलीत नियमांचे पालन करण्यात यावे. तसेच या योजनेच्या वार्षिक कृती आराखड्यास मंजूरी देताना संदर्भ क्र.२ च्या आदेशामध्ये केंद्र शासनाने नमूद केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोर पालन करण्यात यावे.

३. सदर योजना सन २०२६-२७ मध्ये राबविण्यास एकूण रू. १७०.०० कोटी (एकशे सत्तर कोटी फक्त) रकमेच्या राज्य कृषि विस्तार कृति आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे. सदर वार्षिक कृति आराखड्यामधील घटक/उपघटकनिहाय मंजूर आर्थिक व भौतिक लक्षांकाचे विवरण सोबतच्या प्रपत्र-१ मध्ये नमूद केल्यानुसार राहिल.
४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२६०५१११५५३०४७३०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ग. सं. कचरे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति -

- १) मा.मंत्री (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- २) मा. राज्यमंत्री (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- ३) सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- ४) आयुक्त (कृषि) तथा राज्य नोडल अधिकारी आत्मा, कृषि आयुक्तालय, पुणे
- ५) संचालक वनामती, नागपूर
- ६) सर्व जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष आत्मा नियामक मंडळ (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
- ७) सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे
- ८) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
- ९) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद तथा उपाध्यक्ष आत्मा नियामक मंडळ
- १०) उप संचालक, आत्मा, सामेती, पुणे
- ११) सहाय्यक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
- १२) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
- १३) सर्व प्रकल्प संचालक (आत्मा),
- १४) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
- १५) कृषि विकास अधिकारी, सर्व जिल्हा परिषद
- १६) निवड नस्ती (कार्यासन-३अ)

Annual Action Plan (AAP)							
Sub-Mission on Agriculture Extension (SMAE)							
Support to State Extension Programmes for Extension Reforms (ATMA) SEWP of F.Y. 2026-27							
					(Rs. In Lakh)		
Sr. No.	Indicative Activities to be Undertaken	Revised cost norms as per guideline 2025			SEWP 2026-27		
		Unit	Unit Norms	Cost	Activity Ceiling	Physical	Financial
1	2	3	4	5	6	7	
A	State Level Activities						
A.1	Monitoring & evaluation						
	(a) Quarterly review workshops and R-E Interfaces (pre-seasonal).	Per workshop/ Interface	1.00		3.00	3	3.00
	(b) Concurrent Monitoring & Evaluation.	Annually	Up to 20.00		15.00 Lakh for States 201 to 400 blocks	1	2.00
	(c) Expenses for Inter Departmental Working Group on extension reforms and other contingencies including Operational support TA/ DA, hiring of vehicle/POL, and contingencies for SNO.	Per year	Up to 15.00		12.00 Lakh for States 201 to 400 blocks	1	12.00
A.2	(a) Training courses – National/ Inter State / within the State (SAMETI) level - Both Govt. & Non-Govt. extension functionaries (including NGOs, Para Extension Workers, Input Suppliers, Farmer Friends, BTM,ATM (At KVKs) Project Director, Dy. Project Director, Director SAMETI & Faculty of SAMETI etc)	Per day per Participant	0.02 in case Out of district venue of the training. & 0.015 in case With in district venue of the training.		2.00 per block	7650	153.00
	(b) Induction Training of ATMA functionaries (3 days)	Per Participant Per day	0.015 in case Out of district & 0.010 in case With in district		actuals	2814	42.21

	(c) Refresher Training of all ATMA functionaries (3 days)	Per Participant Per day	0.015 in case Out of district & 0.010 in case With in district	actuals	1587	23.81
A.3	Exposure Visit of extension functionaries and Members of Advisory Committees to progressive states. (A group of minimum 5 participants).	Per participant per day	0.015 in case Out of district & 0.010 in case With in district	Avg. 0.75 per block	3332	49.98
A.4	Organization of State level exhibitions/ Kisan Melas/ Fruit/ Vegetable shows etc.	Per Year	8.00	8.00	1	8.00
A.5	Participation in Krishi Expo & Regional Fair organized /supported by DAC.	Per State	3.00	3.00	1	3.00
A.6	Award for best performing ATMA	Per Year	1.50	1.50	1	1.50
A.7	(a) Farmer Awards – Best farmers representing different areas of agriculture					
	State level	per year per farmer	0.50	5.00	10	5.00
A-8	a)Operational Expenses for SAMETI	per year	0.15/Block with a minimum of Rs. 10.00 per SAMETI		1	49.16
	(b) Documentation of success stories etc. (preparation and dissemination).	Per year	6.00		1	6.00
	(c) Vehicle hiring and POL	Per year	6.00	6.00	1	6.00
	Non – Recurring (d) Equipment	One time	Maximum Rs. 9.00 per SAMETI	7.00 Lakh for States 201 to 400 blocks	1	7.00
A9	Extension through intraction	Per Intraction/ District	0.025	0.10	136	3.40
	Total A				15541	375.0550
B	DISTRICT LEVEL ACTIVITIES					
	I. Farmer oriented activities:					
B.1	Developing / Revisiting Strategic Research & Extension Plan (SREP)	Per district	2.50	2.50	34	60.000
B.2	Training of farmers for not more than 7, 5 and 2 days duration respectively.					

	(a) Inter-State (7 Days)	Per farmer per day	0.0150	0.60 per block	7020	105.300
	(b) Within State (5 Days)	Per farmer per day	0.01250	1.00 per block	28080	351.000
	(c) Within District level (2 Days)	Per farmer per day	0.0050	4.00 per block	280800	1404.000
	(d) Skill Training of Rural Youth (25 Days)	Per Rural Youth per day	0.0050	1.25 per block	87750	438.750
	Total B2				403650	2299.050
B.3	Organizing Demonstrations					
	(a) Demonstration (Agri.)	Per demonstration	Upto 0.06 per demo of 0.4 hac. plot/area	4.80 per block	28080	1684.800
	(b) Demonstration (Allied sector)	Per demonstration	0.06 per demo for allied sectors	2.40 per block	14040	842.400
	Total B3				42120	2527.200
B.4	Exposure visit of farmers –					
	(a) Inter State	Per participants per day	0.015*	0.375 per block	8775	131.625
	(b) Within the State	Per participants per day	0.010*	0.80 per block	28080	280.800
	(c) Within District	Per participants per day	0.005	0.30 per block	21060	105.300
	Total B4				57915	517.7250
B.5	Mobilization of farmer groups of different types including Farmer Interest Groups, Women Groups, Farmer Organizations, Commodity Organizations, and Farmer Cooperatives etc.					
	(a) Their capacity building, skill development and support services	Per group/ per year	0.10	2.00 per block	6318	631.800
	(b) Seed money /revolving fund	Per group	0.25	2.00 per block	0	0.000
	(c) Food Security Groups	Per group	0.25	0.50 per block	340	85.000
	Total B5				6658	716.800
B.6	Farmer Awards					
	District Level	Per year per farmer	0.25	2.50 per District	102	34.000
	Block Level	Per year per farmer	0.10	0.50 per block	351	35.100
	Total B6				453	69.100
Sub Total (B1 to B6)					510830	6189.875

	II. Farm Information dissemination						
B.7	District level exhibitions, kisanmelas, fruits/ vegetable shows.	Per district	6.00	6.00 per district	34	170.00	
B.8	a) Information dissemination through printed leaflets etc and local advertisements.	Per district	6.00	6.00 per district	34	129.20	
	b) low cost publication	Per Publication	0.0002	1.20 per district	34	40.80	
	c) Kala Jatta	Per Kala Jata	0.20	5.00 per district	0	0.00	
B.9	(a) Development of technology packages in digital form to be shared through IT network.	Per package	0.5	5.00 per district	34	34.00	
Sub Total (B7 to B9)					136	374.000	
	III. Agricultural Technology Refinement, Validation and Adoption:						
B.10	(a) Farmer Scientist Interactions at district level 25 farmers for 2 days.	Per interaction	0.30	0.90 per district	102	30.60	
	(b) Designate expert support from KVK/SAU at District Level	Per Month/per District	0.03	0.36 per District	34	12.24	
	(c) Joint visits by Scientists & Extension Workers (26 Visit /Year/Dist)	per visit/per District	0.02	0.52 lakh/ district	884	17.68	
B.11	Organization of KisanGosthis to strengthen research – extension – farmer linkages (1 per block in each of the 2 seasons).	Per programme	0.25	0.50 per block	351	87.75	
B.12	Assessment, Refinement, Validation and adoption of Frontline technologies and other short term researchable issues through KVK's and other local Research Centres.	Per District	7.00	7.00 per district	34	34.00	
Sub Total (B10 to B12)					1405	182.270	
	IV. Administrative / Capital expenses at District and Block level						
B.13	<u>RECURRING</u>						
	(a) TA/ DA and Operational expenses for district level*	Per district/ Year	10.00	10.00 per district	34	306.00	
	(b) Hiring of vehicles and POL	Per district/ Year	2.00	2.00 per district	34	68.00	
	(c) Operational Expenses exclusively for block level (Including Hiring of vehicles and POL)	Per Block/ year	1.00 *	1.00 *	34	34.00	

	(d) Operational Expenses for DFAC Meetings (4 /year/Dist.)	Per Meeting	0.10 *	0.40 *	136	13.60
	(e) Operational Expenses for BFAC Meetings (6/ year/ Block)	Per Meeting	0.05 *	0.30 *	2106	105.30
	<u>Non – Recurring</u>					
	(i) Equipment (Computer etc.)	Per District	5.00	5.00 per district	34	34.00
	Total B13				2378	560.900
B.14	Farm School : (Min. 5 FFS/Block/ Yr)					
	i) Model- I: At Progressive Farmer (PF) Field; and	Per Farm School Model- I	0.32400	Actuals	1755	568.62
	ii) Model- II: At Awardee Farmer (AF) Field; and	Per Farm School Model- II	0.20200	Actuals	0	0.00
B.15	Farmer Friend - One FF/ 2 Village	Per Annum per FF	0.18	0.18 per FF Per Annum	10000	1800.00
	Sub Total (B14 to B15)				11755	2368.620
	Total B (B1 to B15)				526504	9675.665
C.	Innovative Activities					
C1	P.G. Diploma in Agricultural Extension Management or Agricultural Marketing Management	Per beneficiary	0.20 per beneficiary	1.00 per District	25	6.00
C2	Innovative activities – State component	Per State / year	25.00	25.00	1	25.00
C.3	Innovative activities – District component	Per Block/ year	0.50	0.50	68	34.00
C.4	Setting up CRS (capital cost)	per CSR	14.50	14.5	0	0.00
i)	Content Creation 1st year for two hrs. of daily programme i.e. 730 hrs./year.	per Hour	0.035/hour	25.5	1	25.50
ii)	2nd year for one and half-hour of daily prog. i.e. 540hrs./year	per Hour	0.035/hour	18.00	0	0.00
iii)	3rd year for one and half-hour of daily prog. i.e. 200 hrs./year	per Hour	0.035/hour	7.00	0	0.00
	Total C (C1 & C4)				95	90.500
D	Manpower Support					
D1	State Coordinator - 1 per State	Per Month	0.6	7.20 per annum	1	7.20
D2	Gender Coordinator - 1 per State	Per Month	0.5	6.00 per annum	1	6.00

D3	Director SAMETI - 1 per SAMETI	Per Month	Rs.18,500-2,14100 Scale of pay	Rs.18,500-2,14100 Scale of pay	1	30.00
D4	Deputy Director SAMETI - 8 DDs in State 100-400 Blocks	Per Month	Rs.67,700-2,08,700 Scale of pay	Rs.67,700-2,08,700 Scale of pay	1	21.60
D5	Accountant Cum Clerk at SAMETI & SNC -1 each at SAMETI & SNC	Per Month	Rs. 35400-112400 Scale of pay	Rs. 35400-112400 Scale of pay	1	10.20
D6	Computer Programmer (CP) SAMETI & SNC 1 CP. SAMETI & SNC	Per Month	0.25	3.00 per CP per annum	1	3.00
D7	Project Director -1 Per District	Per Month	Rs.67,700-2,08,700	Rs.67,700-2,08,700	33	673.20
D8	Deputy Project Director-2 DPDs per District	Per Month	Rs.67,700-2,08,700	Rs.67,700-2,08,700	33	594.00
D9	Accountant-cum-Clerk at District level - One Per District	Per Month	Rs. 35400-112400 Scale of pay	Rs. 35400-112400 Scale of pay	33	334.62
D10	Computer Programmer (CP) at District level - One CP Per District	Per Month	0.25	3.00 per CP per annum	34	132.78
D11	Block Technology Manager (BTM) - One BTM Per Block	Per Month	0.30	3.60 per BTM per annum	351	2061.78
D12	Assistant Technology Manager (ATM) - 2-4 per Block as per details given in para 3.3.3(ii).	Per Month	0.25	3.00 per ATM per annum	838	2984.40
Total D (D1 to D12)					1328	6858.78
Grand Total (A to D)					543468	17000.00

Total (60:40)	17000.0000
central share 60%	10200.00
state share- 40%	6800.00